

Passage De Milan'da Betimleme Yöntemi

Doç. Dr. Zümral Ölmez*

SUMMARY

DESCRIPTION METHODS

In our study we tried to emphasize that detailed descriptions of the objects and the events have been made in Passage de Milan which is the first novel written by Contemporary French Author, Michel BUTOR.

The novel having 12 parts with a theme of events happening in a building located on Milan Street in Paris last 12 hours, Author tries to tell us the moments of each event and action occurred in its scenes and parts through arranged repeats.

Montage, superposition and puzzle of findings occurred due to the descriptions of same object according to different viewpoints are the descriptive method of Michel BUTOR. A mosaic liked structure built on a puzzle of variable, discrete and discontinued visions shows us the fact that there is not an absolute reality.

ÖZET

Bu araştırmada Çağdaş Fransız yazarı Michel Butor'un ilk romanı Passage de Milan'da nesnelerin, olayların, olguların ayrıntılı betimlemelerinin yapıldığı vurgulanmaya çalışılmıştır.

12 bölümden oluşan kitapta, Paris'te Milan sokağındaki binada 12 saatlik sürede geçen olaylar anlatılır. Yazar, her bölümde, her sahnede anlatılan eylemlerin, olayların zamanını sıralanmış tekrarlarla göstermek ister.

Aynı nesnenin değişik bakış açılarıyla betimlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulguların birbirine eklenmesi ya da üst üste konması, parçaların bir araya getirilmesi, sıralanmış tekrarlar, Michel Butor'un betimleme yöntemleridir. Değişken, kopuk, parçalı görüntülerin üst üste konulmasıyla oluşan mozaik yapı mutlak gerçeğin olmadığını ortaya koymaktadır.

* Doç. Dr. Zümral Ölmez, A.Ü. DTCF, Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

1. Ayrıntılı Betimleme

Michel Butor'un ilk romanı *Passage de Milan*' da akşamın yedisinden sabahın yedisine kadar devam eden on iki saatlik sürede Paris'te bir binada geçen olaylar, kişilerin davranışları, konu edilmektedir. Yedi katlı bu yapı farklı yükseklikteki daireleri, bodrum katı, tavan arasında bulunan odaları, zemin kattaki butiği ve kapıcı dairesiyle birçok insanı barındırmaktadır. Her biri bir saate denk düşen on iki bölümden oluşan bu kitapta belli bir uzam, Milan sokağındaki 15 numaralı Paris tarzı bina¹, ele alınmakta ayrıntılı betimlemeler yapılmaktadır.

Anlatının temel öğelerinden biri olan betimlemenin, özellikle Balzac romanından başlayarak romanın işleyişinde önemli rol üstlendiği ve anlambilimsel değer kazandığı gözlemlenir. G. Flaubert'de betimleme, romanın temel taşı olur. Gerçekçilik akımının örneği *Madame Bovary* adlı yapıtta Flaubert'in, anlatımını betimleme üzerine kurduğunu görüyoruz.

Yeni romanda da ayrıntılı betimlemenin âdeta "yapıtı istila ettiği"² söylenebilir. Michel Butor'un *Passage de Milan*'ında, okuyucunun alışık olduğu yöntemlerden biri, betimleme ile anlatım yöntemi kullanılır. Betimleme, anlatımın yerine geçer "doğrudan doğruya anlatılmayan eylemlerin ip uçlarını, nedenlerini, sonuçlarını verir."³

Passage de Milan, ilk bakışta geleneksel anlamda, hem gerçekçi romanlara hem de ruhbilimsel romanlara benzer. Yazarın, söz konusu romanda insanlık gerçeklerini hemen hemen Balzac romanlarında görülen betimleme yöntemleriyle göstermeye çalıştığı anlaşılır. Balzac romanlarından etkilenen Michel Butor, Balzac'ın, kendisini düşünceleriyle geliştirdiğini ve metninin ayrıntısında, üslûbunda, sözcük ve terimlerinde öğretici, çok yararlı öğeler bulunduğunu açıkça söylemektedir.⁴

İşte bir örnek:

"İki çocuğu o sırada papaz okulunda idi, ne babalarının son anlarını ne de cenaze törenini (...) görebilmişlerdi. (...) akşam dualarından sonra eline aldığı elişini çekmeceye koydu, tırnaklarını gözden geçirdi. Oğullarından biri döndüğü zaman,

¹ M. Butor, *Passage de Milan*, Ed. Du Seuil, Pour l'edition en serie " Points" Paris, 1982, S.147

² N. Bothorel, F. Dugert, J. Thoraval, *Les Nouveaux Romanciers*, Bordas, Paris, 1976, S.99.

³ a.g.y,ss. 109-110.

⁴ Jean Louis Kuffner, " Au miroir de M. Butor , Balzac est nôtre contemporain" (entretien), LE PASSE-MURAILLE- OCT.1998.

*endişesini gizlemek için gülümsemeye çalışarak odasından çıktı, koridordaki avizeyi yaktı*⁵

Görüldüğü üzere, *Passage de Milan'dan* bu alıntıda oğlunun dönüşünü bekleyen ve geldiği zaman onu karşılayan anne Madame Ralon'un ruhsal durumu, kendi odasından çıkarak oğlunun yanına varıncaya kadar yaptığı hareketleri en ince ayrıntısıyla verilmektedir. Oğluyla karşılaşmaları, oğlunun ruhsal durumu da yine ayrıntılı bir biçimde anlatılmaktadır:

*"Yoğun, ama her zamankinden daha endişeli olmayan (oğlu) Papaz Alexis'in yüzü annesini rahatlatmış, (...) (Papaz) şapkasını elinde tutuyordu. Oğlunun pelerini astığını hiçbir şey söylemeden odasına girdiğini gördü (...)"*⁶

Daha önce de sözünü ettiğimiz gibi bu romanda kullanılan betimleme ile anlatım yöntemi "anlatıma katkıda bulunur"⁷.

M. Butor bazen fiilsiz cümlelere başvurarak anlatımı canlı kılmak ister:

*"Kapıcıların iyi niyetli bakışları altında Henri Deletang, Clara'nın beyaz ipek eşarabını ve kısa, sunî astragan kürk mantosunu çıkarır, alır. Olağanüstü güzellikte omuzları, yıldızın sahte sarışın tacı içindeki küçük yüzü, aceleci ama kararsız elleri (...)"*⁸

Balzac romanlarında olduğu gibi, kişilerin sırayla tanıtımı yapılmakta ve davranışları, aralarındaki ilişkiler Balzac tarzıyla verilmektedir:

*"Vaktiyle, Louis, Alexis'ye sen diye hitap ediyordu, kardeş çocukları arasında uygulandığı gibi; ama aynı lisede biri (Louis) öğrenci, diğeri (Ale.ris) din adamı olduklarından beri Louis 2. tekil şahsı kullanmaya özen gösterdi (...) Jean'a gelince, her zaman o kadar uzakta idi ki ..."*⁹

Passage de Milan'da anlatım biçimi, yazarın roman kahramanları hakkındaki görüşü gerçekçidir. Ama, Michel Butor amacı ve roman tekniği ile ilgili farklı bakış açılarıyla Balzac geleneğinden ayrılmaktadır. Balzac ve

⁵ M. Butor, *Le Passage de Milan*, ss, 99-101.

⁶ a.g.y., s.11.

⁷ N. Bothorel, F. Dugert, J. Thoraval, *Les Nouveaux Romanciers*, s.109.

⁸ M. Butor, *Le Passage de Milan*, s.74.

⁹ a.g.y, s. 37.

diğer gerçekçi veya ruhbilimsel roman yazarları yapıtlarını bir intrigue-dolantı yardımıyla düzenlerler. Romanlar olaylar ağı üzerine kurulur. Okuyucu, olayların nasıl cereyan edeceğini, nasıl sonuçlanacağını, roman kahramanları arasındaki ilişkileri öğrenmek ister. Söz konusu romanların yazarlarının amacı, toplumu, töreleri, karakterleri, ruhsal durumları çizmektir. Yapıtlarında entrika-dolantı, serüven vardır, okuyucuyu heyecanlandıran, sürükleyici olay bulunmaktadır. *Passage de Milan'da*, dolantı yoktur, olaylar dram tekniğine göre cereyan etmemektedir. Romanda başlıca konu, bir genç kızın yirminci yaş yıl dönümü dolayısıyla düzenlenmiş olan bir kutlamadır. Binanın dördüncü katında kutlama için bir araya gelinir, ancak önemli bir şey olamaz. Son bölümde bir kazanın olması ve bir genç kızın ölmesi pek o kadar önemli değildi. Bu sadece sonuçtu, bir düğümün-dolantının çözümü değildi.¹⁰ Roman bir öykü üzerine kurulmamıştır.

Passage de Milan'da, daha önce de belirttiğimiz gibi on iki saatlik sürede yedi katlı bir binada yaşayan insanlarla ilgili betimleme söz konusudur. "Ne olacak?" sorusu üzerine dayanan her türlü dramatik dolantının kaldırılması, adı geçen romanın gerçekçi geleneksel romana göre özgünlüğünü ortaya koyar. Bir başka deyişle, romanın gerçekçi geleneksel romana göre yeniliği, "Ne olacak?" sorusu üzerine dayanan her türlü dramatik dolantının kaldırılmasıdır.

1.1. Ekleme, Üst üste Koyma

Unanimisme-Birduyumculuk, birey yerine topluluğun duygu, düşünce ve izlenimlerindeki ortaklığını konu edinen bu yazınsal görüş, çok sesli yazıya doğru bir evrim olarak kabul edilir ve M. Butor'da belirgin bir biçimde ortaya çıkar. Birduyumcu yazar J. Romain Unilineaire- çizgisel öyküden roman yapmak istemez, birbirini hiç tanımayan insanları bir araya getirerek onları bazı ortak noktalarda birleştirerek yaşamın çeşitliliğini göstermek istemektedir. Ortak yazgı görünümü vermeye çalışan M. Butor'a gelince, ayrı katlarda yaşayan aileleri birbirini izleyen sahnelerde göstermektedir: ilk önce Ralon ailesi tanıtılır. Madame Ralon ailenin annesidir, iki oğlu vardır. Söz konusu aile ile ilgili ayrıntı veren yazar diğer katları da aynı şekilde tanıtmaya çalışır. Aileler hakkında bilgiler birbirine eklenmektedir.

Her ailenin özel yaşamı ve olayları bulunmaktadır. Bu bilgiler bir araya geldiği zaman karmaşık, hareketli bir yaşamın izlenimi verilmektedir. Yapılan işlem bir montajdan ibarettir. Hiçbir sequence- kesit çok uzun

¹⁰ R.M. Alberes, M. Butor, *classique du XX e siecle*, Ed. Universitaires, 1964, s.17.

olmayıp birbirini izlemektedir. Bu sahneleme sanatıdır. Psikolojiyle, toplumsal gözlemlerle, ahlaki sorunlarla ilgilenilmeyip özellikle romancının yeteneğiyle ilgilenilmektedir. Romanın başkahramanının romancı olduğu anlaşılır.

Birbirine ekleme (montage) veya üst üste koyma (superposition) yöntemi Michel Butor'un diğer yapıtlarında da uygulanmaktadır. *Passage de Milan'* da katların üst üste bulunması, parçalı görüntülerin bir araya getirilmesi bir başka deyişle "puzzle" veya contrepoin¹² görüntü verilmesi romanın yapısal özelliğini oluşturur. Söz konusu yazınsal kontrapunt altında bir başka kontrapunt saklıdır. Farklı dairelerde yaşayan insanların jestleri arasında benzerlik uygunluk görülmektedir. Birinci ve beşinci katlarda birbirine sormadan birbirinden habersiz aynı anda sofradan kalkılır veya tam o esnada ikinci ve üçüncü katlarda aynı anda masaya oturulur. Aşağıdaki örnekte de aynı anda benzer olayların cereyan ettiği gözlemlenmektedir.

"Leon uyuyordu, Lydie uyuyordu (...) Eleonore ve Godefroy uyuyordu, Frederic ve Julie uyuyordu, Jean Virginie, Alexis uyuyordu, Ahmed, Vincent, Gerard uyuyordu, yaşlı Paul ve Marie uyuyordu (...) Martin de Vere' in üç çocuğu uyuyordu, memur, satıcı kız uyuyordu, Martine Viola, Felix uyuyordu, harlayarak, inleyerek (...)"¹³

1.2. Tekrarlama

Yeni romanın özelliklerinden biri olan tekrarlama yöntemi, daha önce geleneksel romanda, Balzac, Flaubert gibi önemli yazarlar tarafından kullanılmıştır.

Yeni romancılar yapıtlarında bazı temaları, cümleleri veya sözcükleri tekrar ederler. M. Butor, *Passage de Milan'* da tekrarlama yöntemini sistemli bir biçimde uygular. İlk bölümden başlayarak metronun geçişini betimleyen ifadelerle sıralanmış tekrarların yer aldığı gözlemlenir.

Birinci bölümde:

"Metronun sokağın altından geçişi raftaki (...) bardağı sarstı"¹⁴

¹¹ Puzzle: yap-boz oyunu.

¹² Contrepoin: Çeşitli ezgileri birbirine uydurma sanatı.

¹³ M. Butor, *Passage de Milan*, s.222.

¹⁴ M. Butor, *Passage de Milan*, s.12.

İkinci bölümde:

"Sokağın altından geçen metro, tabağındaki meyveleri sarstı (...)"¹⁵

Aynı bölümde:

"Sokağın altından geçen metro dört taşından biri eksik olan avizeyi salladı."¹⁶

Üçüncü bölümde:

"Sokağın altından geçen metro boşluktaki asansörü sarstı."¹⁷

Dördüncü bölümde söz konusu tekrar bulunmamakta, buna karşılık beşinci bölüm:

"Yolun altından geçen metronun meydana getirdiği sarsıntı."¹⁸

cümlesiyle başlamaktadır.

Yedinci bölümde artık metronun kapanış saati olduğunu ve

"Son metronun hareket saatinden önce yola çıkmanız doğru olurdu(...)"¹⁹

diyerek, hem o sahnedeki zamanı bildirmekte hem de

"Zaman geçmişti, şimdi tasarısının hazırlanmasında metronun işleyişinin oynadığı rolü fark etti."²⁰

diyerek metronun önemini vurgulamaktadır.

On birinci bölüm:

"Metro tekrar açıldı, Marsilya'ya giden ilk trene bineceksiniz."²¹

¹⁵ a.g.y, s. 65.

¹⁶ a.g.y, s. 78.

¹⁷ a.g.y, s. 89.

¹⁸ a.g.y, s. 119.

¹⁹ a.g.y, s. 177,

²⁰ M. Butor, Passage de Milan, s. 179.

²¹ a.g.y. s. 249.

On ikinci bölüm:

"iki mağazanın kepenkerirtin açılması ...otomobil
gürültüsü, metro, tren sesi, haşlayan sirenler (...) şiirlerin.çanı
yediği çalar"²²

cümleleriyle sona ermektedir.

Görüldüğü üzere metro sözcüğü tekrarlanmakta ve olayın zamanı bildirilmektedir.

Passage de Milan'da tekrarlanan bir başka kavram da zamanı bildiren "Sollerin Kilisesinin Çanı'dır. Söz konusu kavramı genellikle sahnelerin sonuna koymaktadır. Birinci sahenin sonunda "Çan sesi (...)"²³ ifadesi yer almaktadır. İkinci sahne "Sörlerin çanının sesi (...)"²⁴ cümlesiyle, sekizinci sahne "Sörlerin çanı üçü vurur"²⁵, on ikinci sahne "Sörlerin çanı yediği vurur"²⁶ cümleleriyle sona ermektedir. Beşinci sahne ise "Çan seslerinin yankısı"²⁷ ifadesiyle başlamaktadır. Söz. konusu tekrar, on birinci sahnede, sahne ortalarında verilerek "Charlotte'un odasında saat çalar, saat beş on beştir"²⁸ denilmektedir.

Sonuç olarak *Passage de Milan'ın* anlatımının bir bölümünün tekrarlama yöntemine dayandığını söyleyebiliriz. Söz konusu yöntem zamanın akışını ve sebep-sonuç ilişkilerini bozar, öykünün ilerlemesini engeller, ancak sözünü ettiğimiz yöntemle olaylar ve olgular canlı ve güncel kalır.

KAYNAKÇA

ALBERES, R-M, *Michel Butor, Classicjue du XXe Siecle*, Ed. Universitaires, Paris, 1964.

BARTHES, Roland, "Litterature et discontinu" in *Essais Critiques*, Ed. du Seuil, Paris 1964.

BUTOR, Michel, *Passage de Milan* Ed. du Seuil, pour l'Edition en serie "Points", Paris, 1984.

KUFPER. Jean Louis, "Au miroir de Michel Butor, Balzac est notre Contemporain" (entretien), Le Passe- Muraille, Paris, OCT. 1998.

²²a.g.y., s. 255.

²³ a.g.y.. s.41.

²⁴ a.g.y. s. 81.

²⁵a.g.y.s. 207.

²⁶ a.g.y .s. 255.

²⁷ a.g.y .s. 119.

²⁸ a.g.y .s, 240.